

Asia: VN/35657/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Ilmanlaadun turvaaminen, seuranta, hallinta, tiedottaminen ja mittausten laadunvarmennus

Kommenttinne ilmanlaadun seurantaa, hallintaa, tietojen toimittamista, tietovarantoa, ympäristön tilan seurantaa, tiedottamista ja mittausten laadunvarmennusta koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (142 a–142 d, 143, 144, 144 a, 144 b ja 209 §)

-

Ilmanlaadun parantamista koskevat suunnitelmat

Kommenttinne ilmansuojelusuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 ja 145 a–145 c §)

-

Kommenttinne ilmansuojelun etenemissuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 d – 145 e §)

-

Kommenttinne lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (146 §, ja 146 a)

-

Kommenttinne suunnitelmien laatimisen määräaikoja, päivittämistä, laatimismenettelyä, tiedottamista ja tietojen toimittamista koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (147 ja 147 a)

-

Raja-arvojen saavuttamisen määräaikojen pidentäminen ja päästöosuuksia koskevat poikkeukset

Kommenttinne pykäliin ja niiden perusteluihin (147 b, 148 ja 148 a §)

-

Vireillepano-oikeus, muutoksenhaku ja valitusoikeus

Kommenttinne pykäliin ja niiden perusteluihin (186, 186 a, 190, 191, 194 a, 194 b ja 195 §)

-

Valtioiden rajat ylittävät epäpuhtaudet ja yhteistyö

Kommenttinne pykälään ja sen perusteluihin (211 a §)

-

Muut huomionne esityksestä

Kommenttinne ehdotuksen vaikutuksista (HE-luonnoksen luvut 4.2.1–4.2.3)

-

Muut kommenttinne esityksestä

Esitysluonnoksessa ehdotetaan ilmanlaadusta ja sen parantamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2008/50/EY) muutoksen (EU) 2024/2881 edellyttämiä muutoksia ympäristönsuojelulakiin.

Siltä osin kuin kysymyksessä ovat uudistetun ilmanlaatudirektiivin terveyshaittoihin liittyviä vahingonkorvauksia koskevat vaatimukset, esitysluonnoksessa katsotaan, että lainsäädäntömuutokset eivät ole tarpeen, koska ne tulevat katetuiksi vahingonkorvauslain 3 lukuun sisältyvillä säännöksillä julkisyhteisön korvausvastuusta.

Terveyshaittoihin liittyviä vahingonkorvauksia koskevat vaatimukset

Perustuslain 118 §:n mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Tarkemmin viranomaisen vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa tai korvausvastuun sisältävässä erityislaissa. Pääosa valtioon kohdistuvista vahingonkorvausvaatimuksista on keskitetty Valtiokonttorin ratkaistavaksi valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetulla lailla (978/2014).

Ympäristövahingon aiheuttajan korvausvelvollisuudesta säädetään ympäristövahinkojen korvaamisesta (737/1994) annetussa laissa. Lisäksi ympäristönsuojelulain 13 luvussa on säännökset Lupa- ja valvontaviraston toimivallasta vesistön pilaantumista koskevan korvausasian osalta.

Uudistetun ilmanlaatudirektiivin 28 artikla sisältää uuden terveyshaittoihin liittyviä vahingonkorvauksia koskevan vaatimuksen. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että luonnollisilla henkilöillä, joiden terveydelle aiheutuuvahinkoa siitä, että toimivaltaiset viranomaiset tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkovat kansallisia sääntöjä, joilla direktiivin 19 artiklan 1–5 kohta ja 20 artiklan 1 ja 2 kohta on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, on oikeus vaatia ja saada korvausta kyseisestä vahingosta.

Direktiivin 19 artiklassa määrätään jäsenvaltioiden velvollisuudesta laatia ilmanlaatusuunnitelmia ja ilmanlaatua koskevia etenemissuunnitelmia ja 20 artiklassa velvollisuudesta laatia lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmia alueille, joilla ilman epäpuhtaustasot ylittävät vahvistetun raja- tai tavoitearvon. Mainittujen suunnitelmien laatimisvelvollisuus kuuluisi ehdotettujen ympäristönsuojelulain 145, 145 d ja 146 §:n mukaan pääsääntöisesti kunnalle. Eräissä tilanteissa kunnan tulee ilmoittaa asiasta Lupa- ja valvontavirastolle, jonka johdolla ratkaistaan, koskeeko ilmansuojelusuunnitelman laatimisvastuu vain yhtä viranomaista vai tuleeko useamman viranomaisen laatia yhteinen ilmansuojelusuunnitelma. Lainsäädännön valmistelua tai muita kansallisen tason toimia edellyttävässä tilanteessa Lupa- ja valvontaviraston tulee ilmoittaa asiasta ympäristöministeriölle, joka valmistelee suunnitelman valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Valmiit suunnitelmat perusteluineen on toimitettava ympäristöministeriölle, Lupa- ja valvontavirastolle sekä Euroopan komissiolle.

Valtiokonttori yhtyy esitysluonnoksessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan direktiivissä tarkoitettuun haitankärsijän ja viranomaisten väliseen vahin-gonkorvausasiaan sovelletaan vahingonkorvauslain säännöksiä julkisyhteisön korvausvastuusta. Valtiokonttorin näkemyksen mukaan esitysluonnos kuitenkin jättää epäselväksi sen, mihin julkisyhteisöön tai viranomaiseen korvausvaatimus tulisi kohdistaa. Esitysluonnoksen 145 §:n 3 momentin säännökohtaisissa perusteluissa todetaan, että myös jatkossa kunnat toimivat ilmanlaadun ensisijaisena vastuutahona. Tietyissä tilanteissa vastuuta on kuitenkin osoitettu myös Lupa- ja valvontavirastolle (vastuu olla selvillä ilmanlaadusta sekä velvoittaa luvanvaraisia toimintoja osallistumaan yhteistarkkailuun, jos toiminnasta aiheutuu ympäristövaikutuksia) sekä ympäristöministeriölle. Lisäksi Lupa- ja valvontavirastolle on asetettu ympäristönsuojelulain 21 a §:ssä yleinen velvollisuus valvoa ympäristönsuojelulain säännösten noudattamista.

Edellä esitetyn perusteella Valtiokonttori katsoo, että hallituksen esityksen jatkovalmistelussa korvausvastuun jakautumista kuntien ja valtion viranomaisten välillä tulisi vielä tarkentaa.

Huhtinen Inka
Valtiokonttori